**Veli-Pekka Viljanen**

**HE 186/2022 vp laiksi eläinten hyvinvoinnista ja siihen liittyviksi laeiksi**

***Eduskunnan perustuslakivaliokunta 1.2.2023***

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt valtiosääntöistä arviointiani esitykseen sisältyvästä rituaaliteurastukseen liittyvästä sääntelystä. Valiokunta on lisäksi pyytänyt arviotani esitykseen sisältyvien siirtymäsäännösten suhteesta sääntelyn tavoitteisiin sekä arviota sääntelykontekstiin liittyvistä tarpeista arvioida perustuslain tarkistamistarpeita. Näiden kysymysten ohella kiinnitän lausunnossani huomiota eräisiin muihin kysymyksiin, jotka mielestäni edellyttävä valtiosääntöoikeudellista arviointia.

## 1. Rituaaliteurastus

Ensimmäisen lakiehdotuksen 65 §:ssä ehdotetaan teurastusta koskevaa sääntelyä muutettavaksi siten, että eläin olisi aina tainnutettava tai lopetettava siihen soveltuvalla menettelyllä ennen verenlaskun aloittamista. Eläimelle ei saa suorittaa muita teurastukseen liittyviä toimenpiteitä ennen kuin se on kuollut. Ehdotettu muutos koskisi myös uskonnollisista syistä noudatettavaa erityistä teurastustapaa.

Voimassa olevan eläinsuojelulain 33 §:n mukaan eläin on asianmukaisesti tainnutettava tai lopetettava siihen soveltuvalla menetelmällä ennen verenlaskun aloittamista, jollei 33 b §:stä muuta johdu. Lain 33 b §:n mukaa poiketen siitä, mitä lopetusasetuksen 4 artiklan 4 kohdassa säädetään, vain sellainen uskonnollisista syistä noudatettava erityinen teurastustapa, jossa verenlasku aloitetaan samanaikaisesti eläimen tainnuttamisen kanssa, on sallittua. Siipikarjaan kuuluva eläin sileälastaisia lintuja lukuun ottamatta saadaan kuitenkin teurastaa katkaisemalla kaula nopeasti terävällä aseella. Tässä pykälässä tarkoitettu teurastus on sallittua vain teurastamossa tarkastuseläinlääkärin läsnäollessa. Tästä uskonnollisin syin noudatettavaa teurastustapaa koskevasta poikkeuksesta, jonka EU:n lopetusasetus nimenomaisesti mahdollistaa, ehdotetaan kokonaan luovuttavaksi.

Käytännössä ehdotus merkitsee sitä, että juutalaisten kosher-ruokavalion edellyttämä shechita-teurastustapa sekä islamin uskontoon liittyvä halal eivät enää olisi mahdollisia Suomessa.

Ehdotettua sääntelyä on tältä osin arvioitava perustuslain 11 §:n uskonnonvapautta koskevan sääntelyn kannalta. Sen mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.

Uskonnonvapaus on turvattu myös esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklassa, kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 18 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 10 artiklassa.

Uskonnon harjoittamisen vapaus on ymmärrettävä laajasti. Se käsittää esimerkiksi oikeuden osallistua uskonnollisiin seremonioihin ja rituaaleihin, mutta myös oikeuden tiettyjen uskontoon liittyvien tapojen noudattamiseen, kuten uskonnon edellyttämään ruokavalioon tai uskonnon edellyttämien pukeutumissääntöjen noudattamisen (ks. esim. KP-sopimusta valvovan ihmisoikeuskomitean uskonnonvapautta koskeva yleiskommentti nro 22, 30.7.1993). On kiistatonta, että sekä juutalaisuudessa että islamin uskonnossa ruokavaliota koskevilla uskonnollisilla säännöksillä on olennainen merkitys. Esimerkiksi juutalaisen uskonnon mukaan perinteinen juutalainen teurastusmenetelmä shechita on ainut tapa, jolla teurastamalla lihasta tulee juutalaisen käsityksen mukaan ruoaksi kelpaava (kosher).

Kun ehdotettu sääntely poistaisi käytännössä mahdollisuuden juutalaisilta ja islamin uskoa tunnustavilta oikeuden uskontonsa edellyttämään teurastustapaan Suomessa, merkitsee se selvää puuttumista perustuslain 9 §:ssä turvattuun uskonnon harjoittamisen vapauteen. Näiden uskontojen näkökulmasta puuttuminen uskonnon harjoittamisen vapauteen näyttäytyy merkittävänä eli kyse ei ole vähäisestä puuttumisesta uskonnonvapauteen.

Perustuslain uskonnonvapaussäännöksen esitöissä on todettu, että säännös ei merkitse sitä, että uskonnon ja omantunnon vapauteen vedoten voidaan harjoittaa toimia, jotka loukkaavat ihmisarvoa tai muita perusoikeuksia tai ovat oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisia. Esimerkkeinä mainitaan ihmisyksilöiden silpominen kuten naisten ympärileikkaus, sekä moniavioisuus. Lisäksi perusteluissa todetaan, että uskonnon ja omantunnon vapauden perustuslainturva ei estä lailla antamasta yhteiskunnassa yleisesti hyväksyttyjen moraalisten ja eettisten arvojen mukaisia järjestysluonteisia määräyksiä, jotka eri uskonnollisten suuntausten tulee ottaa huomioon uskonnollisissa tai niitä vastaavissa menoissaan (HE 309/1993 vp, s. 56). Rituaaliteurastuksen osalta ei ole kyse ihmisarvoa tai muita perusoikeuksia loukkaavasta tai oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisesta käytännöstä. Rituaaliteurastuksen saattamista lainvastaiseksi voidaan

tuskin pitää myöskään pelkkänä ”järjestysluontoisena määräyksenä, joka eri uskonnollisten suuntausten tulee ottaa huomioon uskonnollisissa tai niitä vastaavissa menoissaan”.

Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa ehdotettua teurastusta koskevaa sääntelyä perustellaan sillä, että nykyinen tieteellinen tutkimusnäyttö tukee selkeästi verenlaskua edeltävää tainnutusta, jotta voidaan välttää parhaalla mahdollisella tavalla teurastukseen liittyvää eläimen kokemaa kipua ja kärsimystä (HE, s. 160). Pidän ilmeisenä, että ehdotetulle sääntelylle onkin sinänsä hyväksytty eläinten suojelemiseen liittyvä painava peruste. Toisaalta rajoituksen oikeasuhtaisuuden arvioinnissa on tästä huolimatta otettava huomioon ns. rituaaliteurastuksen keskeinen asema islamin uskonnossa ja juutalaisuudessa ja se, että ehdotus estäisi vastaisuudessa kokonaisuudessaan näiden uskontojen edellyttämän teurastustavan Suomessa.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on käsitellyt rituaaliteurastukseen liittyviä kysymyksiä suhteessa uskonnonvapauteen vuonna 2000 antamassaan tuomiossa *Cha’are Shalom Ve Tsedek v. Ranska* (27.6.2000). Kyse oli ortodoksijuutalaiseen yhteisöön kohdistetusta kiellosta itse toimittaa rituaaliteurastuksia, ei tällaisen teurastuksen kokonaiskiellosta. Äänestysratkaisussaan (12-5) tuomioistuin katsoi, ettei kyseisessä tapauksessa ollut loukattu uskonnonharjoittamisen vapautta, koska yhteisön jäsenillä oli mahdollisuus muuta kautta, esimerkiksi ulkomailta hankkia uskontonsa edellyttämällä tavalla teurastettua lihaa syötäväkseen. Tapauksesta ei voida mielestäni kuitenkaan suoraan päätellä, että käsiteltävänä oleva rituaaliteurastuksen kielto olisi ongelmaton uskonnonvapauden näkökulmasta (vrt. HE, s. 237).

Ensinnäkin sääntely menee meillä merkittävästi pidemmälle kuin mainitussa ranskalaisessa tapauksessa. Ranskassa kyse ei ollut rituaaliteurastuksen kokonaiskiellosta, vaan sen monopolisoimisesta viranomaishyväksynnän saaneelle toimijalle. Perustelu, jonka mukaan uskonnonharjoittamisen vapauden kannalta olisi riittävää, että ulkomailta voitaisiin tuoda uskonnon vaatimukset täyttävällä tavalla teurastettua lihaa, on sääntelyn tarkoituksen (eläinten suojelu) kannalta ongelmallinen. Ihmisoikeustuomioistuimen tuomioita ei myöskään tule käyttää perustelemaan kansallisen perustuslain tarjoaman perusoikeussuojan (tässä uskonnonvapauden) tason madaltamista (ks. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 53 artikla). Uskonnonvapauteen liittyvät näkökohdat ovat vaikuttaneet myös Euroopan unionin lopetusasetuksen sisältöön, joka nimenomaan sallii uskonnollisiin rituaaleihin liittyvät poikkeukset teurastussäännöistä.

Valtiosääntöinen arvio asiassa tulee käsitykseni mukaan viime kädessä perustaa uskonnolliseen rituaaliteurastukseen liittyviä perustuslaissa turvattuun uskonnonvapauteen liittyviin näkökohtiin, jotka Suomen osalta liittyvät kahteen vähemmistöuskontoon – juutalaisuuteen ja islamin

uskontoon, sekä toisaalta ehdotetun sääntelyn taustalla olevia eläinten suojelemiseen liittyviin näkökohtiin ja niiden keskinäiseen punnintaan. Uskonnonvapauden merkityksen painottamista tässä punninnassa perustelee paitsi uskonnonvapauden asema perusoikeutena, myös rituaaliteurastuksen erittäin merkittävä asema edellä mainituissa uskonnoissa. Omalta kohdaltani pidänkin valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisena ehdotetun eläinten teurastamista koskevan sääntelyn toteuttamista ilman nykyisen lainsäädännön kaltaista uskonnon edellyttämää teurastamistapaa koskevaa poikkeusta.

## 2. Siirtymäajat

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt erillistä arviota ehdotettujen siirtymäsäännösten suhteesta sääntelyn tavoitteisiin. Hallituksen esitykseen sisältyy eräitä poikkeuksellisen pitkiä siirtymäaikoja. Esimerkiksi ensimmäisen lakiehdotuksen 122 §:n mukaan lain voimaan tullessa toiminnassa olevaan sikalaan sovelletaan emakoiden ja ensikoiden tiineyshäkissä pidon osalta 37 §:n 2 momenttia vasta vuoden 2035 alusta. Lakiehdotuksen 126 §:n mukaan tuotantoeläimenä pidettävän sian kirurgisen kastraation kieltoa sovelletaan sitäkin vasta vuoden 2035 alusta. Naudan pitopaikkaa ja hevosen pitopaikkaa koskevat säännökset tulevat tietyiltä osin sovellettavaksi vasta vuoden 2028 alussa (121 ja 123 §).

Elinkeinonharjoittamiseen liittyvät näkökohdat voivat sinänsä perustella siirtymäaikoja silloin, kun laissa asetetaan merkittäviä nykyisiä ankarampia velvoitteita eläinten kohtelulle. Siirtymäaikojen pituutta arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon, että ne siirtävät lain tavoitteiden toteuttamista osittain pitkälle tulevaisuuteen. Ehdotetun kaltaisia ylipitkiä siirtymäaikoja, jotka osittain siirtävät lain täysimääräisen soveltamisen jopa lähes 12 vuoden päähän lain varsinaisesta voimaantulosta, voidaan arvostella lain tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta. Jos esimerkiksi sian kirurginen kastraatio nähdään tarpeelliseksi kieltää, on vaikea perustella sen sallimista kuitenkin vielä 12 vuoden ajan. Siirtymäaikojen pituutta huomioon otettaessa lähtökohtana tulisi olla yhtäältä riittävän sopeutumisajan varaaminen eläintuotantoa ja eläinten pitoa koskeville elinkeinonharjoittajille ja toisaalta lain mahdollisimman pikainen voimaantulo. Vaikka kyseessä ei nähdäkseni olekaan varsinainen valtiosääntöoikeudellinen ongelma, tulisi lainsäädännön tavoitteiden toteutumiseen yleisesti ottaen pyrkiä mahdollisimman pikaisesti, mikä asettaa tiettyjä reunaehtoja siirtymäaikojen pituudelle. Pidän ehdotettuja siirtymäaikoja ainakin osittain ylimitoitettuina ja vaikeasti perusteltavissa olevina.

## 3. Tarve arvioida perustuslain tarkistamistarpeita

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt myös erillistä arviota sääntelykontekstiin liittyvistä tarpeista arvioida perustuslain tarkistamistarpeita. Kuten nykyisen perustuslakimme esitöissä mainitaan, perustuslain luonne ja keskeinen sisältö ovat varsin vakiintuneet yhteiskunnallisilta ja valtiollisilta oloiltaan Suomea vastaavissa eurooppalaisissa demokratioissa. Perustuslaintasoisilla säädöksillä säädetään näissä maissa valtion itsenäisyydestä sekä valtion rakenteiden ja yksilön oikeusaseman perusteista. Suomalainen valtiosääntöperinne korostaa perustuslakia oikeudellisesti velvoittavana asiakirjana. Sen mukaan perustuslakiin ei oteta pelkästään julistuksenomaisia säännöksiä ja perustuslain säännösten sekä valtiollisen todellisuuden tulee vastata toisiaan (HE 1/1998 vp, s. 5-6).

Perustuslain muuttamiselle voisi olla tarvetta esimerkiksi tilanteessa, jossa perustuslaista löytyy selvä aukko eli siinä ei ole säädetty joistakin valtiojärjestyksen perusteisiin liittyvistä kysymyksistä tai jos perustuslaki osoittautuu joiltakin osin selvästi vanhentuneeksi. Tällainen tilanne voisi olla kyseessä nyt käsiteltävänä olevassa sääntelykontekstissa silloin, jos perustuslain sääntely muodostuu esteeksi ehdotetun kaltaiselle eläinten hyvinvoinnin edistämiseen ja eläinten suojeluun tähtäävän lain säätämiselle. Käsiteltävänä olevan hallituksen esitys osoittaa mielestäni selvästi, että sellaisen eläinten hyvinvointiin tähtäävän lain säätämiselle, joka asettaa ihmisille hyvinkin pitkälle meneviä eläinten kunnioittavaa ja hyvää kohtelua koskevia velvoitteita, ei ole valtiosääntöistä estettä. Ainakaan tässä mielessä käsiteltävänä oleva hallituksen esitys ei ole osoittanut välittömiä perustuslain tarkistamistarpeita.

Eläinten oikeuksille on jo nykyisin valtiosääntöinen perusta siltä osin kuin on kysymys luonnonvaraisista eläimistä. Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Säännöksen esitöiden mukaan sen tarkoittama vastuu kohdistuu sekä elolliseen luontoon (eläimet ja kasvit), elottomaan luonnonympäristöön (vesistöt, ilmakehä, maa- ja kallioperä) että ihmisen toiminnan tuloksena syntyneeseen kulttuuriympäristöön (rakennukset, rakennelmat ja maisemat) (HE 309/1993 vp, s. 66). Jos eläinten oikeuksia haluttaisiin nykyistä vahvemmin suojata perustuslaissa, tulisi tällaisen sääntelyn noudattaa yleistä perustuslainsäännösten kirjoittamistapaa ja sille tulisi olla osoitettavissa selkeä normatiivinen sisältö ja tarve. Oman käsitykseni mukaan erityistä valtiosääntöoikeudellisesti perusteltua tarvetta tällaiselle perustuslain täydentämiselle ei ainakaan käsiteltävänä olevan lainsäädäntöhankkeen yhteydessä ole ilmennyt.

## 4. Eläinlajilistat

Ensimmäisen lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan eläinlajilistoilla tarkoitetaan 8 §:n 2 momentissa tarkoitettuja luetteloita eläimistä ja eläinlajeista. Lakiehdotuksen 8 §:n 2 momentin mukaan tuotantoeläiminä, sirkuseläiminä tai kiertävissä eläinnäyttelyissä ei saa pitää muita kuin liitteessä 1 olevissa listoissa lueteltuja eläinlajeja. Valtioneuvoston asetuksella säädetään niistä eläimistä ja eläinlajeista, joita saa pitää seura- ja harrastuseläiminä.

Sääntely merkitsee sitä, että lain säännösten soveltamisala määräytyy osittain lain liitteenä olevien eläinlajilistojen perusteella. Lakiehdotuksen 9 § sisältää säännökset eläinlajilistojen muuttamisesta. Sen 1 momentin mukaan eläinlajilistoihin voidaan lisätä tai niistä poistaa eläinlaji sen pidosta kulloinkin saatavilla olevaan tieteelliseen tietoon tai käytännön kokemukseen perustuen. Lakiehdotuksen 9 § ei kuitenkaan sisällä varsinaista säännöstä siitä, kuka on oikeutettu päättämään eläinlajilistan muuttamisesta. Pykälän 2 momentin mukaan ruokavirasto voi tehdä maa- ja metsätalousministeriölle ehdotuksia eläinlajin lisäämisestä listalle omasta aloitteestaan tai sille tehtyjen hakemusten perusteella. Tästä voidaan ehkä päätellä, että maa- ja metsätalousministeriö päättäisi eläinlajin lisäämisestä listalle. Tästä ei ole kuitenkaan nimenomaista säännöstä. Ehdotus ei myöskään selvästi ilmaise, onko listan muuttaminen mahdollista vain ruokaviraston ehdotuksesta. Lisäksi pykälä ei lainkaan käsittele sitä, missä menettelyssä eläinlaji voidaan poistaa listalta.

Kun kyseessä on toimivalta muuttaa eduskunnan hyväksymän lain liitteenä olevaa eläinlajilistaa, jolla on olennainen merkitys lain soveltamisalan kannalta, tulisi sen muuttamista koskevan toimivallan ja menettelytavan ilmetä yksiselitteisesti säädöstekstistä. Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin, mikä edellyttää, että laista on löydettävissä yksiselitteinen toimivaltaperuste ehdotetun kaltaiselle eläinlajistojen muuttamismenettelylle. Pidän valtiosääntöoikeudellisesti välttämättömänä, että ehdotettua 9 §:ää tarkistetaan edellä olevan perusteella siten, että siitä ilmenee yksiselitteisesti toimivalta ja menettely sekä eläinlajien lisäämiselle että niiden poistamiselle eläinlajilistalta.

## 5. Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Hallituksen esityksen sisältämä ensimmäinen lakiehdotus sisältää erittäin laajan kriminalisointipykälän koskien eläinsuojelurikkomusta (109 §). Pykäläehdotus on näennäisen tarkkarajainen yksilöidessään kaikki rangaistavaksi säädettävät teot pykäläviittauksin muuhun lakiin. Tämä ei

poista sitä seikkaa, että kriminalisoinnin ala jää monin paikoin hyvin epämääräisen sääntelyn varaan. Esimerkiksi 109 §:n 1 momentin 7 kohdassa kriminalisoidaan tahallinen tai huolimattomuudesta aiheutunut eläimen hoidossa 20 §:ssä säädetyn hoidon yleisen vaatimuksen laiminlyönti. Hoidon yleiset vaatimukset puolestaan on 20 §:ssä ilmaistu erittäin avoimin lausekkein, joita on vaikea nähdä perustuslain 8 §:stä seuraavan rikosoikeudellisen tunnusmerkistön täsmällisyysvaatimuksen täyttävänä. Ehdotetun 20 §:n mukaan eläimiä on esimerkiksi hoidettava siten, että niillä on mahdollisuus toteuttaa liikkumiseen, leikkiin, lepoon, kehonhuoltoon, syömiseen, ravinnon etsintään ja ympäristön tutkimiseen sekä sosiaalisiin suhteisiin liittyviä olennaisia käyttäytymistarpeitaan. Hoidossa olevan eläimen yleisestä hyvinvoinnista sekä puhtaudesta ja muusta sen tarvitsemasta kehonhoidosta on huolehdittava. Jne. Vastaavia esimerkkejä epämääräisistä kriminalisoinneista löytyy 109 §:stä useampia.

Lakiehdotus lähtee rikosoikeuden sisäisistä kriminalisointiperusteista poiketen itse asiassa rikosoikeudellisen sääntelyn ensisijaisuudesta. Kun eläinsuojelurikkomusta koskeva säännös perustuu blankotekniikkaan, jossa teon kuvaus on muualla asianomaisessa, on tämä johtamassa massamittaisesti epätarkkoihin kriminalisointeihin. Ongelmana on lisäksi, että aina ei ole riittävästi pohdittu kriminalisointien välttämättömyyttä (vrt. PeVL 23/1997 vp) ja ylipäätään rikosoikeudellisen sääntelyn asianmukaisuutta kyseisessä asiayhteydessä. Kiinnitän huomiota esimerkinomaisesti ainoastaan yhteen erityiskysymykseen. Lakiehdotuksen 109 §:n 3 momentin 1 kohdan mukaan eläinsuojelurikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan rikkoo 14 §:n 1 momentissa säädettyä kieltoa olla sukupuoliyhteydessä eläimen kanssa. Ehdotetun 14 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että vuonna 1971 saakka voimassa ollutta eläinten sekaantumista koskevaa rikossäännöstä oli sovellettu lähinnä sukupuolisesti yleisesti estyneisiin ja vajaamielisiin nuoriin sekä vanhuuden tylsyyttä poteviin henkilöihin. Rikoslain käyttämistä tällaisten henkisesti vajavaisten käsittelyyn pidettiin kuitenkin kohtuuttomina, minkä vuoksi rangaistavuus poistettiin (HE, s. 101). Ainakin kriminaalipoliittisesti voidaan edelleen kyseenalaistaa eläinten kanssa harjoitettavan sukupuoliyhteyden yleinen kriminalisointi tilanteessa, jossa teko ei täytä muiden eläinsuojelurikosten tunnusmerkistöä.

Oman käsitykseni mukaan ehdotettu eläinsuojelurikkomusta koskeva rangaistussäännös (109 §) olisi syytä eduskuntakäsittelyn aikana vielä tarkastaa kokonaisuudessaan suhteessa perustuslain 8 §:stä johdettavaan rikosoikeudellisen tunnusmerkistön täsmällisyysvaatimukseen. Tämä voi edellyttää joidenkin tunnusmerkistöjen poistamista kokonaisuudessaan rangaistussäännöksestä. Joiltakin osin saattaisi olla perusteltua korottaa ainakin sanonnallisesti kynnystä teon tai laiminlyönnin rangaistavuudelle.

## 6. Tarkastukset kotirauhan piirissä

Ensimmäisen lakiehdotuksen 78 §.n 5 momentissa säädetään tarkastusoikeudesta kotirauhan piirissä. Sen mukaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tarkastuksen saa tehdä ja näytteen ottaa vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja on aihetta epäillä, että eläinten kohtelua, hoitoa tai pitopaikkaa koskevia hyvinvointisäädöksiä on rikottu tai rikotaan laissa rangaistavaksi säädetyllä tavalla. Tarkastuksen saa tehdä vain viranomainen.

Ehdotettua sääntelyä on arvioitava perustuslain 10 §:n 1 ja 3 momentissa turvatun kotirauhan suojan valossa. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen kotirauha on turvattu. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluontoiseen asumiseen käytetyt tilat eli siten myös esimerkiksi sellaiset elinkeinonharjoittajan toimitilat, jotka sijaitsevat hänen asunnossaan.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut kotirauhan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä "rikosten selvittämiseksi", jos toimi sidotaan siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta valiokunnan lähtökohtana on ollut, ettei kotirauhan suojaan tule puuttua enimmillään sakolla rangaistavien, moitittavuudeltaan vähäisten rikkomusten selvittämiseksi. Valiokunta on toisaalta pitänyt kotirauhan piiriin ulottuvaa tarkastusta julkisista varoista myönnettyjen tukien ja avustusten asianmukaisen käytön valvomiseksi hyväksyttävänä sellaisiakin rangaistavaksi säädettyjä rikkomuksia koskevien perusteltujen epäilyjen johdosta, joista voi enimmillään seurata sakkorangaistus. Tarkastusoikeus on tavallisella lailla voitu kytkeä myös rangaistusluonteisella maksulla sanktioituun käyttäytymiseen (ks. esim. PeVL 6/2019 vp, s. 3).

Käsillä olevassa asetelmassa tarkastustoimivalta ulottuisi laaja-alaisesti myös tilanteisiin, joissa on kysymys ainoastaan sakolla rangaistavista teoista tai laiminlyönneistä. Tarkastustoimivaltuus koskisi tilanteista, joissa on aihetta epäillä, että ”eläinten kohtelua, hoitoa tai pitopaikkaa koskevia hyvinvointisäädöksiä (sic!) on rikottu tai rikotaan laissa rangaistavaksi säädetyllä tavalla”. Suuri osa eläinsuojelurikkomusta koskevan 109 §:n tarkoittamista teoista tai laiminlyönneistä ovat eläinten kohtelua, hoitoa tai pitopaikkaa koskevia ”hyvinvointisäädöksiä”. Siten

tarkastustoimivalta kotirauhan piirissä avautuu runsain mitoin koskemaan myös sellaisia tekoja tai laiminlyöntejä, jotka eivät varmuudella täytä tällaiselle tarkastustoimivallalle asetettavaa oikeasuhtaisuusvaatimusta. Tarkastustoimivallan laajuutta arvioitaessa on huomattava, että eläinten hyvinvointia koskeva lainsäädäntö kohdistuu myös kotieläinten hoitoon, joita säännönmukaisesti pidetään kotirauhan piirissä olevalla alueella. Ehdotettu sääntely merkitsee sitä, että ehdotetun lain mukainen tarkastusoikeus kotirauhan piirissä muodostuu erittäin laaja-alaiseksi. Nähdäkseni tarkastuksen toimittamisen kynnystä tulisi korottaa esimerkiksi edellyttämällä, että on aihetta epäillä eläinten kohtelua, hoitoa tai pitopaikkaa koskevien säännösten olennaista tai vakavaa rikkomista laissa rangaistavaksi säädetyllä tavalla.